

JEGYZETEK

¹ Hiba, mert a napnak nincs hüvelye. A. J.

² Nem az. Az eredeti szönyeget ellopták a második világháború idején. (Wagner István közlése.)

³ Ezt a paraszti megszólítást akarta – ártatlan-szent együgyűséggel – bevezetni s általánossá tenni Táncsics negyvennyolc márciusa után, szó szerint értve az egyenlőséget. Gondolhatjuk, mit szolt e lelkendezéshez pl. egy Széchenyi – vagy akár Kossuth is, aki ez év nov. 3-án képviselőházi beszédében megbélyegezte azokat, kik „holmi legelő-kérdésekkel” lázítják a népet.

⁴ Világos után „a parasztság által birtokolt telkenkívüli állományt illetően az uradalom célja az lett, hogy a jobbágyfelszabadítás végrehajtásával kapcsolatos birtokrendezési eljárás nyomán elragadja tőlük ezeket a földeket” – olvassuk egy történeti tanulmányban. A megtorlás korát arra használták föl a honszerető főurak, hogy – akár hatósági támogatással is – kiforgassák a parasztságot a 48 adta előnyökből. A parasztok hangulatára jellemző kitétel egy gazdatiszt jelentésében, 1849 szeptemberéből: „A csőszel pörölvén különösen Garbacz János és Budai Pál, az első azt állítá: *hogy ez mind máskép lesz, csak most jönne egy huszár, majd megmutatnák azonnal, hogy még az öreg rét is fel lenne szabadítva.*” – Most alakul ki a tőkés bérleti rendszer, az uradalmi személyzet létszáma lecsökken, máról holnapra szélnek eresztenek pincelegényt, kocsist, kasznárt; ami az utóbbit illeti: „... kasznáromnak alkalma lévén szolgálatomban annyira meggyarapodni: hogy szerzeményéből tisztességesen élélhet; felteszem róla, hogy nyugdíjért folyamodni nem fog” – így az uraság; míg „az elbocsátott cselédek »könyörgései« olyan nyomorúságos nyugdíjra irányultak, amelynek vásárlóereje... kb. $1\frac{3}{4}$ – $3\frac{1}{2}$ mázsa búzának felelt meg, de ehhez is csak az elbocsátottak egy része jutott.”